

FIBULA „DIGITATĂ” DE LA FĂRÇAȘELE — CARACAL (JUD. OLT)

DE
MARIN NICA

În anul 1965, pe teritoriul comunei Fărcașele, în satul Fărcașul de sus, în punctul numit „La frasin”, pe terasa joasă din stînga pîriului Teslui care curge la nord-est de sat, cu prilejul lucrărilor de grădinărie, s-a descoperit o fibulă „digitată” de bronz. Cercetarea efectuată la fața locului nu a dus la un rezultat pozitiv, în sensul atribuirii piesei descoperite vreunui complex arheologic contemporan.

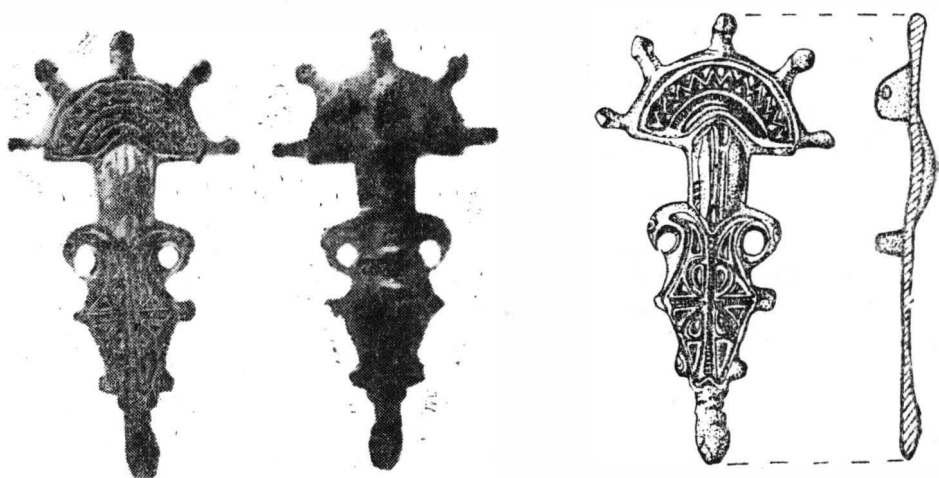

Fig. 1. — Fibula „digitată” de la Fărcașele—Caracal (jud. Olt).

Fibula este bine păstrată, lipsindu-i doar resortul cu axul său și acul. O patină omogenă, verzuie, o acoperă în întregime. Avînd lungimea de 6,5 cm, exemplarul de față face parte din seria fibulelor „digitate” turnate în tipar bivalv.

Placa superioară, semicirculară, este încadrată radial de cinci butoni mici, cu peduncul, avînd capetele ușor umflate și ornamentată cu

doă registre în arc, primul avînd ca decor o linie în zig-zag, iar al doilea, un cordon perlat (de fapt un arc în relief secționat). Placa semicirculară este mărginită de o dungă în relief; tot la fel și cele două registre în arc sînt separate prin dungi în relief.

Arcul fibulei ușor curbat, poartă pe fața sa patru incizii paralele, longitudinale, care creează trei dungi în relief, una centrală îngustă și două late în părți, totul încadrat de două borduri marginale.

De la baza arcului pornesc lateral, cîte unul în fiecare parte, două ciocuri curbate în jos, înfățișînd două capete de pasăre răpitoare (cu ochi redat printr-un cerculeț adîncit cu un punct în relief), al căror plisc mult îndoit și prelungit atinge corpul plăcii romboidale, formînd două ochiuri a jour.

Patru proeminențe mici rotunde (cîte două pe fiecare latură) flanchează placa rombică inferioară, o pereche aflîndu-se la colțurile mediane (butonul stîng se reduce la un mic nodul), iar alta spre capătul inferior al rombului care se termină printr-un buton prelung cap de animal, cu două brățări în relief pe gît.

Placa romboidală de la picior este decorată cu o cruce latină perlată. Între brațele crucii se găsește cîte o petală în formă de lacrimă; în rest fiecare cîmp dintre brațele crucii este completat cu cîte două creștături (*Kerbschnitt*) triunghiulare. Întreaga placă romboidală este conturată de un chenar în relief; capetele lui superioare, mergînd spre arcu fibulei, se arcuiesc în afară, pierzîndu-se în ciocurile laterale pe care le îngroașă.

Spatele fibulei este neted, purtînd în partea semicirculară plăcuța perforată transversal pentru axul resortului, portagrafa aflîndu-se în jumătatea de sus a plăcii romboidale. Ambele dispozitive au fost turnate odată cu piesa. Axul acului, cît și acul au fost executate din fier, așa cum arată urmele de rugiră de pe spatele plăcii semicirculare.

Fibula de la Fărcașele își află un loc bine definit în cadrul seriei de fibule digitate, încadrîndu-se în seria D după J. Werner¹.

Deși multe analogii le găsim în estul și nord-estul Europei (zona Kievului, pe țărmul Mării Baltice, în Letonia, Polonia de nord-est și în zona Kaliningradului)², astfel de exemplare au apărut și în țara noastră la Plenița³, Căscioarele⁴, Buleta⁵, identice ca formă cu exemplarul nostru, diferînd numai la decorul semilunar exterior al plăcii semicirculare, care acolo este reprezentat nu de zig-zag, ci de creștături radiale.

¹ J. Werner, *Slawische Bügelfibeln*, in Reinecke-Festschrift, Mainz, 1950, p. 153, 154, pl. 29/25—29.

² J. Werner, *loc. cit.*, Herbert Kühn, *Das Problem der Masur-Germanischen Fibeln in Ost-Preussen, in Rheinische Forschungen zur Vorgeschichte*, Bd. 5, Bonn, 1956, p. 89—90, pl. XXI/II, 2—II, 5—11.

³ J. Werner, *op. cit.*, pl. 29/25; H. Kühn, *op. cit.*, pl. XXI/II, 2; D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939, p. 382, fig. 289.

⁴ M. Comșa, *O fibulă digitală descoperită la Căscioarele*, in *SCIV*, XI, 1960, 2, p. 420, fig. 1.

⁵ Gh. I. Petre-Govora, *O fibulă digitală descoperită în comuna Buleta (r. Rm. Vilcea)*, in *SCIV*, XVIII, 1967, I, p. 186, fig. 1.

Un fragment identic (numai placa superioară) a fost descoperit pe teritoriul Munteniei ⁶, într-un loc necunoscut, asemănător seriei Căscioarele-Buleta.

Apariția capetelor de pasăre de la fibula noastră se întâlnește și la seria E a lui J. Werner ⁷, precum și la seria unor fibule mazuriene publicate de H. Kühn ⁸. Ele reprezintă rezultatul unei influențe germanice, care putea fi transmisă direct în teritoriile carpato-dunărene. Acest fapt ar atrage după sine ideea că unele fibule digitate pot aparține populației locale din răstimpul culturii Ipotești-Cîndești, care se răspîndise între Carpați și Dunărea de jos, de la sfîrșitul secolului al V-lea pînă în plin secol al VII-lea ⁹.

Prezența decorului în zigzag de pe fibula noastră pe un cercel de la Coșoveni ¹⁰ nu atrage după sine o datare mai tîrzie, fiind un element ornamental larg folosit în motivistica decorativă romano-bizantină. De reținut de asemenea ornamentul în formă de cruce ca element simbolic în lumea bizantină. Simetria decorului piesei o apropie iarăși de fibulele din seria III, 3, a lui H. Kühn ¹¹.

Decorul în zigzag, cît și ornamentul în formă de cruce, ornament fundamental pe placa romboidală, impun reluarea mai pe larg a problemei, dacă nu cumva fibula digitată de la Fărcașele reprezintă îmbinarea elementelor gotice cu cele bizantine.

LA FIBULE «DIGITÉE» DE FĂRÇAȘELE—CARACAL (DÉP. D'OLT)

RÉSUMÉ

Cette fibule en bronze a été trouvée en 1965 à Fărcașele.

La plaque demi-circulaire à cinq boutons comporte deux registres arqués, le premier orné d'un zigzag et le deuxième d'une file de perles. Des deux côtés de l'arc se trouvent deux têtes d'oiseaux stylisées. La plaque inférieure de la fibule en forme de losange est décorée d'une croix latine perlée. Quant au contexte archéologique de la fibule, les fouilles effectuées n'ont donné aucune indication. Du point de vue typologique, elle peut être datée de la deuxième moitié du VIe siècle et attribuée à la civilisation d'Ipotești-Cîndești, bien attestée dans ces régions aux VIe—VIIe siècles.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — La fibule «digitée» de Fărcașele — Caracal (dép. d'Olt).

⁶ Dorin Popescu, *Fibeln aus dem Nationalmuseum für Altertümer in Bukarest*, in *Dacia* IX—X, 1945, p. 504, fig. 11/123 și p. 505.

⁷ J. Werner, *op. cit.*, pl. 30/30—31.

⁸ H. Kühn, *op. cit.*, pl. II/16—34, 36.

⁹ V. Teodorescu, *Despre cultura Ipotești—Cîndești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (rej. Ploiești)*, in *SCIV*, XV, 1964, 4, p. 485—503.

¹⁰ M. Comșa, in *Istoria României*, I, 1960, p. 737, fig. 184/1 a.

¹¹ H. Kühn, *op. cit.*, pl. XXXIII, p. 94—95, fig. III/3.

